

Производња семена луцерке

Луцерка (*Medicago sativa* L.) је по површинама најраспрострањенија крмна култура како у свету, тако и код нас. По целом свету је раширено њено гајење, захваљујући саставу њене биљне масе, јер садржи 18-20% сирових протеина и значајне количине калцијума и целулозе, што је чини веома погодном за исхрану преживара, нарочито млечних крава.

Луцерка спада у групу “древних култура”, јер постоје писани докази, да је гајена још у VII веку п.н.е. у Месопотамији, одакле се раширила по целом свету.

Припада фамилији махунарки, вишегодишња биљка је и на добрим земљиштима и уз добру технологију гајења достиже животни и експлоатациони век чак и 6-7 година. Захваљујући фиксацији азота путем симбиотских квржичних бактерија, она у току свог животног века фиксира према неким ауторима око 400 кг азота по хектару, од чега 50-60% угради у своју надземну масу а остатак фиксираног азота од 150-200 кг по хектару након разоравања луцеришта остаје у земљишту и још наредне 2-3 године “допуњава” биланс азота у земљишту постепеним ослобађањем.

Луцерка је један од највећих потрошача калцијума међу ратарским културама и због тога јој најбоље одговарају земљишта богата калцијумом са pH вредношћу у распону 6,5-7,5. Вредност pH земљишта је веома важна због приступачности молибдена, који је важан чинилац у каталитичким процесима код везивања атмосферског азота, јер приступачност молибдена на вредностима pH испод 6,5 нагло опада, смањује се активност квржичних бактерија и нагло скраћује животни век луцерке.

Луцерка има веома моћан корен, који достиже дубину 5-6 м а према неким ауторима и до 7м. То веома добро делује на земљиште, јер пробија теже пропусне дубље слојеве земљишта и чини га оцеднијим с једне стране, а с друге стране, због дубокоходног корена, луцерка не подноси високи ниво подземних вода на дужи време. Око 80 % масе корена се формира на дубини 0-70 цм.

Производња луцерке је нераскидиво повезана са сточарском производњом, првенствено преживара и због тога површине под луцерком директно зависе од броја грла стоке у узгоју. Такође, заснивање нових луцеришта због ширења површина под луцерком или допуне

разораних луцеришта захтева довољну количину квалитетног семена луцерке те стога и производња семена луцерке индиректно зависи од развијености сточарске производње.

Производња семена луцерке је нарочито оправдана на газдинствима, која се баве узгојем стоке, јер у комбинованом начину коришћења луцеришта обезбеђују себи довољну количину хране а продајом семена стичу новчана средства потребна за функционисање газдинства. Код произвођача, који немају сточарску производњу проблем може представљати складиштење и пласман луцеркиног сена.

У производњи сена луцерке на класични начин се добијају приноси у просеку од око 10 т/ха на годишњем нивоу а код комбинованог коришћења луцеришта 6-7 т/ха сена и просечно око 350 кг/ха дорађеног семена. Дешава се, да у сушнијим годинама, које су повољније за производњу семена приноси буду и до 1000 кг/ха дорађеног семена.

Заснивање нових луцеришта се може вршити у току лета, након жетве стрних жита и извршене обраде и припреме-најчеће крајем августа до половине септембра, или у пролеће, када прође опасност од појаве касних мразева-најчеће од почетка априла. И у једном и у другом случају веома је важно квалитетно припремити земљиште због што квалитетније сетве ситног семена. Уједначеност дубине се постиже најчешће употребом ваљака пре сетве а контакт земљишта са семеном ваљањем после сетве.

Најчешће грешке у сетви се праве у одређивању количине семена за сетву. За комбиновани начин коришћења луцеришта најбоље резултате даје сетва са максимално 8 кг/ха квалитетног семена посејаног на 25 цм међуредног размака. Сејалице, које се користе за сетву треба да буду што квалитетније због прецизности и квалитета сетве.

Најчешћи и најбољи предусеви луцерки су стрна жита, може бити и кукуруз а нису препоручљиви као предусеви сунцокрет и уљана репица због неких болести, које су им заједничке.

За заснивање луцеришта намењеном за производњу семена јако је важан правилан избор локације усева. Најбоље је семенска луцеришта заснивати близу станишта природних опрашивача, као што су рудерална станишта, природни пашњаци и шумарци. Луцерка је облигатно странооплодна биљка и њен принос и квалитет семена директно зависе од квалитета оплодње. Сетвом луцерке на оваквим локалитетима се стимулише већа бројност природних опрашивача у природи, што може позитивно утицати и на производњу неких других усева као што су на пример уљана репица и сунцокрет.

За формирање што већих приноса биљне масе је потребно унети значајне количине хранива у току обраде земљишта, међутим, код комбинованог коришћења луцеришта се мора водити рачуна о “балансу” хранива, јер у случају претераног ђубрења усеви могу бити

пребујни, може доћи до полагања и прорастања луцерке и у том случају приноси семена драстично опадају. Формулације ђубрива треба бирати најприближније односу 1:2:3. Количина унетих хранива би требала да буде на земљиштима средње плодности приближно 50 кг/ха N, 100кг/ха P и 150 кг/ха K. Ако се планира употреба стајњака, онда га треба употребити под предусев у количини 30-40 т/ха полузгорелог ђубрива.

Веома велику пажњу треба обратити на заштиту луцерке од корова, нарочито у години заснивања. На тржишту постоји добра палета хербицида, помоћу којих се корови могу веома успешно држати под контролом, само их треба применити у правом тренутку. Такође, у комбинованом начину коришћења посебну пажњу треба обратити на сузбијање вилине косице (*Cuscuta spp*) и штавља (*Rumex acetosa*), јер се они у производњи семена сматрају карантинским коровима, тј. није дозвољено њихово присуство у семенском усеву.

У производњи семена луцерке скоро редовно се јавља мушица луцеркиног цветног пупољка (*Contarinia medicaginis*), која може смањити принос семена и 80-90% , али се правовременом применом и добрим избором инсектицида ова штеточина може веома успешно сузбити.

За семенски откос у нашим климатским условима најчешће се оставља други откос, након кошења првог откоса за справљање сена. Изузетно, ако је усев превише бујан, или у току раста другог откоса буде веће количине падавина, због опасности од полагања и прорастања за производњу семена се оставља трећи откос.

У фази физиолошке зрелости семена препоручљива мера је десикација усева и након сушења које обично траје 5-7 дана приступа се жетви . За жетву, због ситног семена луцерке је изузетно важно добро припремити и подесити комбајн и одабрати оптимални режим рада, да би се могућност губитака семена у жетви свела на најмању могућу меру.

У економском погледу производња семена луцерке је веома профитабилна, јер трошкова обраде, сетве и семена се појављују само једном у 5-7 година. У првој години вредност производње сена и семена обично покрије трошкове укупне трошкове заснивања а често и више од тога. У свакој наредној производној години, део вредности производње сена покрива укупне трошкове производње за ту годину а остатак вредности сена и вредност произведеног семена представљају чисту зараду.

На овај начин производња семена луцерке може бити један од стабилизирајућих фактора на газдинству, нарочито ако на газдинству постоји и сточарска производња. Пошто за производњу семена луцерке више одговарају сушнији услови, због све чешће појаве сушних и топлих лета ова врста производње ће све више добијати на значају.

ПСС Институт Тамиш, дипл инг Јан Бабка, стручни сарадник за семенарство, 0648814434

